

Wist u dat...

... de Pensioenfederatie in samenwerking met het Verbond van Verzekeraars mensen in ontwikkelingslanden in staat stelt een bescheiden pensioen op te bouwen?

De betaalbaarheid en de houdbaarheid van de pensioenen in Nederland stellen ons voor grote uitdagingen. Daar hebben we de handen vol aan. Toch is het Nederlandse pensioenstelsel riant vergeleken met het pensioensysteem in veel andere landen. Sinds 2011 werken de Pensioenfederatie en het Verbond van Verzekeraars samen om mensen in ontwikkelingslanden in staat te stellen een (micro)pensioen op te bouwen. Dat doen we binnen de Stichting Duurzame (Micro)pensioenen Ontwikkelingslanden (SDMO). SDMO wordt gesteund door het ministerie van Buitenlandse Zaken. De Pensioenfederatie vindt de activiteiten van SDMO een mooie manier om als pensioen- en verzekeringssector blij te geven van onze maatschappelijke betrokkenheid in brede zin. Met de kennis en ervaring van de Nederlandse pensioensector denken wij een bijdrage te kunnen leveren aan het vergroten van de levenskwaliteit van ouderen in ontwikkelingslanden.

De voormalige Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen (VB) en het Verbond van Verzekeraars zijn in 2011 begonnen met een micropensioenproject in Madurai in het zuiden van India. In samenwerking met de lokale DHAN Foundation helpen de Pensioenfederatie en het Verbond van Verzekeraars vanuit SDMO mensen in India die heel weinig inkomen hebben toch iets opzij te leggen voor hun oude dag. Zo krijgen ze een aanvulling op het zeer bescheiden staatspensioen. Het doel was om in 2016 in totaal 25.000 deelnemers te hebben. Eind 2014 was dit aantal al bereikt: daar zijn we blij mee.

Het primaire doel van SDMO is de levenskwaliteit van ouderen in ontwikkelingslanden op het terrein van duurzame aanvullende pensioenvoorzieningen te verbeteren. De ondersteuning die de Nederlandse pensioensector met SDMO levert, richt zich in eerste instantie op kennisoverdracht en ondersteuning van het opzetten van (micro)pensioen projecten in ontwikkelingslanden. Indien er financiële ondersteuning nodig is, gebeurt dit in eerste instantie niet via de koepelorganisaties zelf, maar via de aangesloten organisaties die een bijdrage willen leveren aan een specifiek project.

Met deze leaflet wil de Pensioenfederatie u informeren over de doelstellingen en werkzaamheden van SDMO, de resultaten die inmiddels zijn behaald binnen het pilotproject DHAN in India en over een nieuw project in Ghana dat zich op dit moment in de onderzoeksfase bevindt.

SDMO: ontstaan, doelstelling en samenstelling

Een aantal jaar geleden is binnen het Pension & Development Network van World Granny¹ een project ontwikkeld voor micropensioenen in India. Op uitnodiging van het Verbond van Verzekeraars heeft de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen samen met hen dit project op zich genomen. Vervolgens heeft ook de voormalige Stichting IFKO (APG/PGGM) zich verbonden aan het project in India². Het project wordt uitgevoerd in samenwerking met de DHAN Foundation in India.

Voor het beheer en de verantwoording van de gelden voor het DHAN-project in India hebben het Verbond van Verzekeraars en de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen de Stichting Duurzame (Micro)pensioenen Ontwikkelingslanden – SDMO – opgericht. Inmiddels bestaat de stichting vier jaar en heeft de Pensioenfederatie de plek van de VB overgenomen in het bestuur van SDMO.

Met het oprichten van de stichting hebben beide partijen tegelijkertijd het initiatief genomen om hun samenwerking een permanent karakter te geven. Daarna is een bredere doelstelling voor SDMO geformuleerd. De doelstelling van SDMO is drieledig:

- Het verbeteren van de levenskwaliteit van ouderen in ontwikkelingslanden via duurzame aanvullende pensioenvoorzieningen en daarnaast het stimuleren van de totstandkoming van en de toegang tot voorzieningen door de private sector of tweede pijler collectiviteiten in aansluiting op de eerste pijler.
- Het delen van kennis en ervaring die binnen de Nederlandse pensioensector aanwezig is met lokale partners in ontwikkelingslanden.
- Het inhoud geven aan de maatschappelijke betrokkenheid van aangesloten maatschappijen en hun medewerkers.

Het bestuur van SDMO is samengesteld uit vertegenwoordigers van pensioenfondsen/ pensioenuitvoerders en de verzekeringssector, met een onafhankelijke voorzitter. Vanuit de voormalige Stichting IFKO zijn APG en PGGM vertegenwoordigd in het bestuur van SDMO. Stichting IFKO zette zich in voor de structurele positieverbetering van ouderen in ontwikkelingslanden, specifiek gekoppeld aan het thema ‘zekerheid en ouderdagvoorzieningen’. De stichting IFKO is opgeheven en de overgebleven gelden zijn aangewend voor SDMO om het project DHAN mee te financieren.

---

¹ Kijk op www.worldgranny.nl voor meer informatie over WorldGranny of op <http://www.worldgranny.nl/wie-we-zijn/pension--development-network/> voor het Pension & Development Network.

² Stichting IFKO zette zich in voor de structurele positieverbetering van ouderen in ontwikkelingslanden, specifiek gekoppeld aan het thema ‘zekerheid en ouderdagvoorzieningen’. De stichting IFKO is opgeheven en de overgebleven gelden zijn aangewend voor SDMO om het project DHAN mee te financieren.

Omdat het project DHAN in India een publiek–private samenwerking betreft, is het ministerie van Buitenlandse Zaken als toehoorder aanwezig bij de bestuursvergaderingen. Daarnaast heeft PwC expertise ter beschikking gesteld aan de stichting voor ondersteuning op deelterreinen zoals governance, opstellen van het reglement en financiële verantwoording.

Vanuit de pensioenfondsensector zijn de volgende personen vertegenwoordigd in het bestuur: Eduard van Gelderen (APG), Walter Mutsaers (MN), Gerard Riemen (Pensioenfederatie) en Julia Adam (Pensioenfederatie).

Projecten

- Pilot–project DHAN in India

DHAN staat voor Development of Human Action. DHAN's missie bestaat uit het verbeteren van de kwaliteit van het bestaan van plattelandsgemeenschappen – de zogeheten communities – in zuidelijk India en het verminderen van de armoede binnen die gemeenschappen. De 'methode' DHAN houdt in: de landelijke 'poor communities' in het zuiden van India in staat stellen zelf belangrijke kwaliteitsverbeteringen in hun bestaan te realiseren. DHAN stimuleert de gemeenschappen om zich ervan bewust te worden welke instellingen en diensten (bijvoorbeeld op het gebied van bankieren, watermanagement, landbouw, onderwijs, IT, gezondheid en community management) het beste bij hun bestaanswijzen en middelen aansluiten. Vervolgens assisteert DHAN hen om die instellingen en diensten zelf op poten te zetten en zo hun eigen bestaan geleidelijk naar een hoger sociaaleconomisch en technisch niveau te tillen. Eén van de hoofdthema's bij DHAN is microfinanciering. Micropensioenen sluiten goed aan bij dit thema.

India kent een basispensioenvoorziening, mogelijkheden voor bedrijfspensioenen en zeer diverse levenproducten die verzekeraars aanbieden. Mensen boven de 65 jaar die onder de armoedegrens leven, krijgen in India een kleine uitkering. Maar die is nauwelijks voldoende om van te leven. De bedrijfspensioenen zijn alleen bestemd voor wie in overheidsdienst of bij een grote onderneming werkt. 80% van de werkende bevolking valt buiten de boot, want vanwege de kosten zijn ook de pensioenproducten van verzekeraars voor hen onbereikbaar.

Het VB–bestuur heeft in 2010 besloten om samen met het Verbond van Verzekeraars het micropensioen project van de DHAN Foundation te adopteren en financieel mogelijk te maken. Het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken vindt dit project een goed initiatief en heeft toegezegd de helft van de kosten voor zijn rekening te nemen. Hiermee is een publiek–private samenwerking tot stand gekomen op het gebied van micropensioenen in India.

Ook de voormalige Stichting IFKO heeft zich verbonden aan het project in India. De Stichting IFKO is een oorspronkelijk initiatief van de pensioenfondsen ABP en Zorg en Welzijn voor financiering van soortgelijke projecten. IFKO zette zich als fonds in voor de structurele positieverbetering van ouderen in ontwikkelingslanden, specifiek gekoppeld aan het thema 'zekerheid en oudedagvoorzieningen'. Later is dit initiatief overgenomen door de pensioenuitvoerders APG en PGGM. De stichting IFKO is opgeheven en de overgebleven gelden zijn aangewend voor SDMO om het project DHAN mee te financieren³.

SDMO fungeert als beheerstichting van de gelden die in Nederland worden verzameld en in de pilot micropensioenen worden gebruikt. SDMO zorgt ook voor de implementatie en borging van het pilotproject. Per kwartaal rapporteert DHAN over de voortgang aan het bestuur van de stichting.

Het doel was om, startend vanaf 2011, binnen vijf jaar op tien locaties in totaal 25.000 Indiërs te laten deelnemen aan een pensioenregeling van een op te zetten micro-pensioenfonds. Het geld wordt door de mensen zelf ingelegd (beschikbare premieregeling) en belegd door 's lands grootste verzekeraar en vermogensbeheerder Life Insurance Corporation (LIC) of India, waarvan de continuïteit wordt gegarandeerd door de Indiase overheid. Deelnemers sparen vanaf 100 roepies (ongeveer € 1,40) per maand voor aanvulling op het kleine overheidspensioen. De opbouwfase is van 18 tot 54 jaar. Het pensioen gaat in op 55 jaar. Bij de start van het project heeft SDMO het via een donatie mogelijk gemaakt dat ook ouderen die al dicht bij hun pensioendatum waren, enige vorm van pensioen konden opbouwen.

Het doel, om aan het einde van de vijfjaarsperiode 25.000 deelnemers te hebben, was eind 2014 al bereikt. Uitgebreide voorlichting over het belang van pensioen, uitleg over hoe het micropensioenproduct werkt en het opbouwen van vertrouwen onder de deelnemers zijn in de eerste jaren van cruciaal belang geweest voor het slagen van het project. Het lange termijn doel van de DHAN Foundation is het behalen van 500.000 deelnemers via 200 federaties in het micropensioenproject in 2020.

---

³ De financieringsbehoefte van het project DHAN bedraagt de eerste vijf jaar 800.000 euro. Daarvan draagt het ministerie van Buitenlandse zaken de helft bij. De bijdragen van zowel het Verbond van Verzekeraars als de VB bedragen 200.000 euro voor de eerste vijf jaar van dit pilotproject. Een deel van de bijdrage van de VB is gefinancierd uit eerdere financiële meevallers van de VB, bijvoorbeeld door de liquidatie van Stichting Pensioenwetenschappen. Ook waren er pensioenfondsen en pensioenuitvoerders die een financiële bijdrage hebben geleverd aan dit project (MN, BPF Schilders en PMT, en PGGM en APG via de voormalige stichting IFKO).

Als de lange termijn doelstellingen van de DHAN Foundation daadwerkelijk worden bereikt, dan is dit een prachtig voorbeeld van hoe SDMO duurzame micropensioenprojecten helpt opbouwen die binnen enkele jaren volledig op eigen benen kunnen staan.

Gebruik makend van de kennis en kunde van het pilotproject in India, wil SDMO in de toekomst verdere mogelijkheden verkennen om bij te dragen aan ontwikkelingen van oudedagsvoorzieningen in andere ontwikkelingslanden.

– **Nieuw project in Ghana**

In 2014 heeft SDMO ervoor gekozen om een haalbaarheidsstudie te steunen voor een mogelijk micropensioenproject in Ghana. De haalbaarheidsstudie wordt uitgevoerd door de Nederlandse organisatie Enviu. Enkele Nederlandse verzekeraars en pensioenuitvoeringsorganisaties hebben via SDMO en met hulp van het ministerie van Buitenlandse Zaken en Cordaid de haalbaarheidsstudie gefinancierd. De studie zal binnenkort worden afgerond. Het onderzoekstraject wordt geleid door Pension Trust Ghana. Dit lokale bedrijf wordt geleid door de lokale ondernemer Samuel Waterberg. Hij is geboren in Ghana en heeft een aantal jaren in Nederland gewoond, gestudeerd en gewerkt. Hij vormt hierdoor een optimale link tussen beide landen. Gedurende twee jaar onderzoekt hij samen met lokale partijen en Nederlandse experts de mogelijkheid om micropensioenen uit te rollen in Ghana. Het uiteindelijke doel is om binnen vijf jaar voor 500.000 mensen een micropensioenproduct in te richten in de informele sector.

De premiebetalingen en de informatievoorziening zullen voornamelijk via de mobiele telefoons van de deelnemers plaatsvinden. Veel inwoners van Ghana hebben de beschikking over een mobiele telefoon. Daarnaast wil Pension Trust Ghana gaan samenwerken met Trades Union Congress, een koepelorganisatie die lokale vakbonden met circa 600.000 leden in de informele sector vertegenwoordigt. Verder is het bedrijf in gesprek met organisaties van cacaoboeren, waarbij de pensioenpremie rechtstreeks op hun omzet ingehouden zou kunnen worden. Marktonderzoek onder werknemers van 16 tot 65 jaar in de informele sector toont aan dat er duidelijk interesse is om iets opzij te leggen voor de oude dag. Via een proefproject bleek dat 40% van de benaderde potentiële deelnemers daadwerkelijk ging sparen voor hun pensioen. Pension Trust Ghana heeft een adviesraad met bekende Ghanezen die in hun land groot respect genieten.

De resultaten tot dusver lijken erop te wijzen dat een dergelijk businessplan op zichzelf kansrijk is, maar dat de huidige economische situatie in Ghana nog een uitdaging is. Het land kampt met een hoge inflatie.

Het is daarom aanvankelijk de bedoeling om vooral te beleggen in kortlopend schuld papier van de Ghanese overheid om minstens de inflatie bij te kunnen houden. Ook moeten er voldoende investeerders worden gevonden om het project in gang te kunnen zetten en zijn er partners nodig die willen helpen bij het uitrollen van een campagne om het pensioenbewustzijn van de bevolking te ontwikkelen. Het winnen van het vertrouwen van de lokale bevolking is een belangrijke voorwaarde voor succes.

Dit jaar zal het bestuur van SDMO met de resultaten van de haalbaarheidsstudie moeten bepalen of en hoe de stichting betrokken wil blijven bij het initiatief in Ghana. We houden u graag op de hoogte van de uitkomsten van de haalbaarheidsstudie en de mogelijke betrokkenheid van de sector bij dit project.

Relevante internetpagina's

Website SDMO: <http://www.stichtingdmo.nl/>

Website DHAN Foundation: <http://www.dhan.org/>

Kader:

Micropensioenen kunnen helpen om mensen in de informele sector toch een bepaalde vorm van oudedagsvoorziening te bieden. Het systeem is gebaseerd op het opbouwen van een oudedagsvoorziening via kleine premiebedragen. Vaak worden die premies door de deelnemers contant betaald. Soms gaat de betaling van de premies via een andere methode. Meestal zijn micropensioenen beschikbare premieregelingen waarbij de gespaarde premies worden belegd en de uiteindelijke pensioenuitkering afhankelijk is van de behaalde beleggingsrendementen en de rentestand op het moment van het omzetten van het opgebouwde kapitaal in een pensioenuitkering.

Om in een land een micropensioenproject te kunnen beginnen, is het belangrijk dat er een bepaalde financiële infrastructuur bestaat en dat de premiegelden ook belegd kunnen worden via een lokale kapitaalmarkt. Verder is het essentieel dat er goed en betrouwbaar overheidstoezicht is op de partijen die zorgen voor het administreren, beheren en beleggen van pensioengelden van de deelnemers. SDMO zoekt voor haar micropensioenprojecten samenwerking met lokale partijen die binnen enkele jaren in staat moeten zijn het project zelfstandig te beheren. SDMO helpt bij de opstart en brengt in die opstartfase haar kennis en ervaring over.

